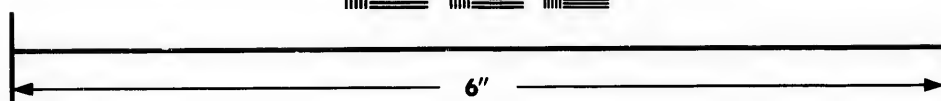
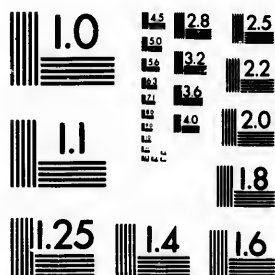

**IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)**

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

☐ Coloured covers/
Couverture de couleur	☐ Coloured pages/
Pages de couleur
☐ Covers damaged/
Couverture endommagée	☐ Pages damaged/
Pages endommagées
☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée	☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque	☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur	☐ Pages detached/
Pages détachées
☐ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)	☒ Showthrough/
Transparence
☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur	☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents	☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
☐ Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distortion le long de la marge intérieure	☐ Only edition available/
Seule édition disponible
☐ Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.	☐ Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refilmed to ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
☐ Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:	

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

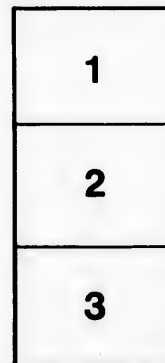
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

CANADA

NATIONAL LIBRARY
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

Gadolin

DE COLONIA NOVA SVECIA
IN AMERICAM BOREALEM DEDUCTA
HISTORIOLA.

QUAM VENIA AMPL. FAC. PHIL. UPSAL.

PRÆSIDE

M A G. ERICO GUST. GEIJER

HISTORIAN. PROF. REG. ET ORD.

REGG. ORDD. HISTORIOGRAPHO

ACADEMIÆ SVECANÆ OCTODECEMVIRO, AC LITT. HUM. HOLM.
REG. SOCIET. SCIENT. UPSAL. REG. SOCIET. SCIENT. NIDAROS.
NEC NON SOCIET. SCIENT. AC LITT. HUM. GOTHOB. MEMBRO.

P. 1.

AUCTOR

CAROLUS DAVID ARFWEDSON
Vestrogothus.

IN AUDIT. GUST. DIE XIX NOV. MDCCCXXV.

H. A. M. S.

U P S A L I Æ

EXCUDEBANT REGIÆ ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

Mappa Geographica, præsentî adnexa opusculo, e Descriptione Novæ Sveciæ. Auctore *Joh. Campanio* potissimum derivata est, ut clarior B. L. erit facies fluvii Delavare, eo tempore, quo Colonia *Nova Svecia*, ejus ad littora condita fuit.

KONUNGENS TROMAN,
DIRECTEUREN VID F. D. OSTINDISKA COMPAGNIET,
HERR CARL ARFWEDSON

Min Vördade Fader!

Dig fägne denna förstlingsgård,
Så anspråklös den är
Och dina blickar mindre värd
Än för dit hjerta kär!
Men om jag, med din milda dygd,
Går fram på livvets stig,
En dag, med nytta för min bygd,
Jag bättre gläder dig.

CARL:

, e De-
issimum
vare, eo
condita

VIRO
PLURIMUM REVERENDO ET PRÆCLARISSIMO
MAG. SV. MAGNO LIEDZÉN
PASTORI IN ADELÖF,

Præceptori et Amico.

Sacrum voluit, debuit

C. D. ARFWEDSON.

IMO
EN

DE COLONIA NOVA SVECIA
IN AMERICAM BOREALEM DEDUCTA
HISTORIOLA.

Itinera illa, periculorum et audaciæ æque plena, quæ vulgo *Wikingafårder* adpellantur, licet iis, qui istius modi Expeditiones periclitati sunt, id plerumque fuerit consilii, ut aut bonis exuendo alienas gentes se suosque ditarent, aut acceptas clades graviter ulciscerentur, cum ceteris tamen populis, vel ex ipsis periculis, nobis fecerunt commercium. Cum post introductam Religionem Christianam mox cessaverunt piraticæ hæ expeditiones in patriam nostram, situ mercaturæ in Scandia forsitan maxime opportunam, abhinc immigrasse constat peregrinos, qui pedetentim crescendo, eo processere potentia, ut vel nos ipsos alienæ ditionis reddere homines, experti sint. Hi peregrini negotiatores, quibus ejus temporis Clerici, aut socii, aut saltem fautores erant, oppidanis indigenis omnes fere quæstus surripuerunt, industriamque debilitarunt eorum, qui propria rura excolere patriæque vere consulere ausi sunt. In regionem metallicam ministros suos

A

ablegarunt, qui æs rude et ferrum 1) parvo pretio emerent, fabricata mox taxaturi. Piscationem circa litora Scaniæ summa ope exercebant: Scanör et Falsterbo proprii eis erant loci, ubi merces deponerent. Fames vero auri hos vagos et audaces casuum captatores eo deduxit audaciæ, ut Gustavus I, magnus ille rex, necessitate ipsa instigante, primum illis eorumque mercaturæ comparaverit naufragium, nepote Gustavo Adolpho traditurus, rem ad finem perducere 2). Ea opinio, quæ prioribus sub temporibus apud cives increbuit, — ut scilicet necessitates vitæ ab alienigenis patriæ adferri, in maximo lucro nobis ponerent — in dies vigente sapientiore spiritu, jam explosa erat, proavique, conspicua facta peregrinorum avaritia, se deceptos confitentes, criminari inceperunt malas artes et fraudes alienigenarum, qui omnes provincias peragrando pretium mercium auferent. Gustavus Adolphus igitur his incommodis mederi constituit, legemque de commercio MDCXIV promulgavit, qua mercatura omnium alienigenarum ad certos restringeretur portus, et quidem primum Holmiæ, Calmarniæ, Nylösæ, Gothoburgi, Sudercopiæ, Norrcopiæ, Nycopiæ, Telje, Westervik, Gevaliæ, Abow, Wiburgi & Revaliæ 3); porro edixit, ut mercatores, qui lucello quodam mercaturam advenarum illicitam adjuverent,

1) Sandels, Præsidiij tal i Vet Acad. om Förhållandet af varors in- och utförsel till och från Sverige: "För en tunna salt lät Lybeckaren betala sig med ett skeppund koppar; för en tunna morötter med ett skeppund tackjern, och så vidare." — p. 31.

2) Cfr. Vitt. Hist. & Antiqv. Acad. Handl. T. II. — Flintenbergs Afhandl. om Hanfästädernas handel med Sverige.

3) v. Stiernman, Samling af Kgl. Bref, Stodgar och Förordningar angående Sveriges Rikes Commerce m. m. I. D. p. 592. cfr. Förklaring öfver några puncter i Örebro Handels-ordinantie d. 23 Febr. 1615.

eorumque essent ministri, mercibus suis privarentur, ipsique, si sæpius mulcti i legem tamen contravenirent, in exilium ejicerentur; MDCXV omnes etiam mercatores peregrinos in oppidis concessis diutius quam octo hebdomades remanere atque merces per agros in aliam urbem transferre vetuit. Mercatores etiam Svecanos, insistens vestigiis immortalis Gustavi I exhortabatur, ad merces suas expositandas navibus propriis, sed penuria navium coactus fuit privilegia dare Societati Navali MDCXXIX, quæ pro quercetorum usu publicorum sexdecim naves tonnarum 1200 usque 1800 paratas haberet, et ad mercaturam faciendam et ad bellum 4). Restituit Edictum Norcopiæ anno MDCIV, quo ab Ordinibus Regni erat sancitum, ut omne ferrum rude in baculos excuderetur, oppidanique officinas ferrarias instituerent — pretium æris, quod ad extraneos vili exiit, exauxit, instituendo Societatem Mercatoriam MDCXIX, quæ eam in ære excoquendo poneret industriam, ut post tres annos nullum æs crudum exportaretur 5) — prohibuit, ne argenti quid exportaretur, tanta enim erat penuria ejus metalli, ut ne quidem ad nummos exsignandos sufficeret — privilegia denique dedit, quo præsertim urbana oppidanaque vigeret industria.

Angusti commeatus insimul ac extraneorum industria importandi vel ea, quæ ad vitam sustentandam necessaria in patria facile parari possent, in oppidis, vix adhuc nato artium vigore, vix incalescente vere civili fervore, maxime

4) Modeer, Utkast till Sveriges Handels Historia. f. 79. Privilegium för SkeppsCompagniet. Stockh. d. 26 Jan. 1689. v. Stiernman l. c.

5) Bref om KjöphandelsCompagniet d. 24 Julii 1619. sp. Stiernman, l. c. cfr. Sandels, l. c.

contulisse videntur ad instituenda *Colligia* sic dicta *Opificum* (Svethice *Skrån*). Leges plures adversus perturbationem commercii, quæ ubique in Svecia dominabatur, latæ erant: nec eis obtemperatum. Necesse igitur visum est terminis insignioribus opera rustica ab urbanis separare, ut ædificarentur urbes ac frequentia civium florent, et meliora opera conficerentur, postquam multitudo hominum in unum locum convenisset. Vestrogothi vagantes in aliqua urbe considere jussi, et ad justam mercaturam adjuvandam Bircallæ conditæ urbes Sundsvall, Söderhamn, Umeå, Piteå, Luleå, Torneå, Gamla et Nya Carleby 6). Plures quoque novæ postea, jussu regis, conditæ sunt ac privilegia obtinuerunt, ut Gothoburgum 7), Säther, Sala, Alingsås, Norrtelje et Borås 8), juraque veterum urbium confirmata sunt et aucta.

Tales hic Juvenis Rex subiit labores, ita animo viribusque innisus est ut in Patria mercaturæ succurreret, depri-

6) Hallenberg, Gustaf II Adolphs Historia, D. IV. p. 865.

7) Vide Celsium, Kon. Gustaf I:s Historia D. I. pag. 303: Gothoburgi condendi consilium jam Gustavo I erat; — sed hæc urbs demum condita est MDCVII a Carolo IX. Anno MDCXI Dani urbem vastabant, incolæque in oppidum Alingsås migrabant, donec Gustavus Adolphus iterum urbem ædificaret ac privilegia confirmaret.

8) Modeer, Sv. Hand. Hist. p. 138. Proportio erat urbium, hæc circa tempora, MDCXX. Gefle ac Aboa ad Holmiam ut 135½ ad 396; Arosia, Arboga et Norrcopia ut 101½; Upsalia, Örebro, Nycopia et Sudercopia per medium ut 84; Hudiksvall, Köping et Telje ut 56; Lincolpis, Carlstad, Mariestad, Hernösand et Uleå ut 35; Westervik, Wadstena, Hedemora et Enköping ut 28½; Skänninge, Lidköping, Strengnäs, Brette, Eksjö et Raumo ut 22; Torshälla, Öregrund, Wasa, Borgo et Helsingfors ut 16; Sigtuna, Skara, Wexiö et Björneborg ut 13½; Bogesund, Hjo, Wimmerby et Sköfde ut 11; Östhammar, Philipstad et Nädendal ut 6; ac Fahlköping et Trosa ut 4½.

dicta *Opificum*
ationem com-
erant: nec
erminis insi-
edificarentur
a opera con-
unum locum
be considere
carlis condi.
Luleå, Tor-
novæ postea,
unt, ut Go-
et Borås 8),
a.

meretque dominationem Commercii Peregrinorum, quæ præcipue, dum intacta adhuc floruit Urbium Hanseaticarum potentia, patriæ gravis, succum sanguinemque in aliena fere deportavit ora. Si hac in caussa *privilegiis*, quæ liberio rem mercaturæ spiritum non sapiunt, largiendis nimium credidit, si ex his sæpius non provenerunt, quos animo conceperat, fructus, condonandum est aliquid ingenio sui ævi; et si tali artificio justo plus tribuit, in hoc tamen non errasse videtur, quod privilegia, si in adulta jam artibus civilibus civitate plerumque nocent, in excitanda tamen primum et ordinanda industria salutaria esse possunt. Utcunque est Magnus Gustavus Adolphus, qui felicibus armis nomen Suecanum ad fastigium gloriæ evexit, artium etiam fabrilium et mercaturæ in patria pater idem merito salutatur.

mo viribus-
eret, depri-

Jam illudum immensæ divitiæ Regnis Hispaniæ, Portugalliæque. ex novo detecto orbe et duabus jam Indiis redundantes, æmulationem aliarum etiam nationum excitaverant. Vestigiis instabant Angli, nec segnius Batavi pro libertate pugnantes, armis non minus quam mercatura contra Hispanorum potentiam validi 9). Exemplum hoc illustre et magis in propinquo positum imitationem traxit Septentrionis. Studium in lon-

.865.

g. 303: Go-
hæc urbs de-
Dani urbem
lonec Gusta-
rmaret.

9) In Svea Rikes General-Handels-Compagnies Contract ap. v. Stiernman l. c. p. 914 dicitur: Thet är nästan otroligt, hvad stor skatt, Rijkedom och fördel de Spaniske nu uti 130 år utur Africa, Asia, America haft och njutit hafve, så stor att fördelen uthur America allenast sig årligen till 20 millioner Rdr. eller trehundra gånger 100,000 Daler Svenske, strecker. — — — Till hvad stor Rikedom de förbundne Nederland uthi 40 år komne åro vet man nogfam. — — — Alla these företlide Profit och fördeeler hafver thetta Konungarijket Swerige intill thenna dagh, mist och varit förutan. — — Fufius hæc commoda Usfelinx explicat propria Disfertatione: Förklaring öfver HandelsContractet Stm. 1626 40.

ec circa tem-
396; Arosia,
et Suderco-
56; Linco-
rvik, Wad-
ng, Streng-
Wasa, Bor-
org ut 13½;
, Philipstad

ginqvas Orbis partes expeditiones parandi novisque oris colonias condendi patriam etiam nostram invisit, nec a Rege qui magna ausa in deliciis habebat, alienum erat, Status rei nummarie, cum ea raritas esset monete patrie, ut per id tempus emtiones nummis Suecanis factas rarius invenieris, quam externis vel commutatione mercium, — paucitas privatorum, qui thesauris et fide exhausto Ærario succurrere valerent, — temporum angustiam quibuscunque modis sublevandi necessitas, — spes denique credula opes et divitias, præsertim aurum argentumque, hac via facili negotio comparandi in causis fuere, quæ tale consilium, etiam in turbato armis patrie statu, commendabant. Neque auctor defuit. Willielmus Usselinx, Batavia oriundus, cum sua in patria, ut videtur, res parum feliciter gessisset, Sueciam adiit. Primum litteris Regiis d. XXI Dec. MDCXXIV datis veniam obtinuit Societatem instituendi ad mercaturam in omnibus terræ partibus, vel ut verba ferunt, in Asia, Africa, America et Magellanica, exercendam. Mox privilegia et conditiones hujus societatis comparuerunt, adjuncta exhortatione, qua, auctor ipse, jam dictus Usselinx, omnia quæ exinde patrie affluerent commoda, copiose persecutus est. At licet Regia auctoritate cives universi, ut huic negotio se faciles præberent, invitati essent, pecunie tamen tenuitas, quæ apud societatem deposita est, effectui obstetit. Itaque Gustavus Adolphus literas publicavit, Holmiæ d. II Jul. MDCXXVI datas, in quibus, alienigenas quoque, ad rem istam utilem pro ratione facultatum adjuvandam exhortatur. Comitibus primo MDCXXVII conscitum ac decretum est in annos XII, ultra fretum Gadicitanum 10) soli *Societati Mercatorie generali* dictæ (General

10) Quot commoda ex hac societate Svecia capere posset, explicat disertatio Usselinxi: *Förklaring öfver Handels Contractet*, his verbis: "Then första och förnämligste nyttigheten, som här uthoff skall

HandelsCompagnie) sive *Suecane societati Australi concessum*,
addita venia nomine Regis, arces et urbes ædificandi et sedæ.

förorsakas, är 1. Gudz åhra igenom Evangelij soortplantering — 2. Att hans Konglige Majstz och Rijksens Drætzeln och inkompst skulle här igenom högeligen förbättras, föruthan något Menige mans befvår; — 3. Skall thetta storligen tjena til att lifsa Menige man; och föruthan thesse almennelige nyttigheeter, skall hwart och ett stånd i synnerhet förnimma ther en stor fördel aff." — Et in alio loco hujus disertationis dicit: "Hvad nu wijdare Seglationen anlanger, therpå har thetta Rijket mycken fördeel för andre Land, med Hampnar, Tråwirke, Victualier, Arbetes Löhn, Koppar, Jern, Ståll, Beck, Tjåru, Skytt, och annan Krigsmunition. Inwånarna här i Landet åre itt hårdt Folck, som kunna fördrågha Köld och Heeta, åre årachtige, behendighe, kåcke till Sjöds, hwilket ther på år til seendes, i thet the åras wågha sigh på slåtte och ringe Faarkoster, icke allena innan Skåårs, uthan och uthi willande Hafwet. Ther till medh åre the sin Öfverheet lydige, ringa benågne till Myteri och Uproor, hwar medh the öfvergåå många andre Nationer och Folck. Them feelas ingen ting, allenast at the öfwa sig til at blifva försarne till Sjöds, ty them uppå förstånd, snellheet, och modh altzintet brister: Och ther the blefwe någoth lithet öfswade, skulle the lätteliga gifwa godhe Skips Timbermån, helst medhan the måst allesamman weta att ungåås medh Bila."

"Hvad anlångar åthskillige Handwercker, nemligen sijnt Lereff, Klådhe, Sajån, Boy, Bombasien, Buratt, Caffa, Kraamgodz, etc. så wårckas sijkt gånka ringa här i Landet, endeels förthensskull, att ther til feelas Tillfång och Materie, såsom och att man för thenna tidh icke hafwer wist uthwågar til at föryttra Wåhrurna, om the til en stor myckenhet hadhe blifvit tilwårckade. Men på förnuft och snellhet hafwa the ingen brift, ty man seer at Bønderne kunna allehanda Hundtwercker: The timbra, snidkra, smida, baka, bryggis, wåfwa, fårga, sömma skoor och klådher &c., ther medh the alle Nationer uthi Europa öfwerlegne åre, så at uthi andre Land skulle nåstan ingen sigh understå at lempa sin Hånd til något Handawerck, thett han icke hadhe lårdt. Hustrurna och Døttrarna göra många konstiga Saker både medh wåfwande och sömmande, och andre lustige Konster, hwarutaff synas, at the åre förståndige och sinnrijke nogh."

"Thet år wåll sant, at the här icke kunna komma til then fulkom-

ra jungendi, et quæ sunt generis ejuadem. Rex insimul ac multi bonorum civium rei huic promovendæ benigne succur.

lighet, som finnes uthi andra Land, ther man altid blifwer widh itt ämbete, och ther uti framhårdar uti en rumlig tidh, Man effter Man, ifrån Föräldrarna til Barnen. Men thet är icke under. Ty lijka såsom almeent säges: Uthaff hwart och ett något, och alzintet uthaff alt: Så är wäl icke mögeligit, at then som står sit sinne på så mångahanda sakinger, och icke blifwer widh enahanda, skal kunna uthi alt eller och en ting; förskilt öfvergå andra, eller komma til någon fulkomlighet. Ty thet är oryggeligit, at then som hafwer minne och förstånd at han kan medh en hast lära och uthaff sig sielf påsinna något, then samma skal och wäll blifwa perfect och fulkomligh, så frampt han ifrån Ungdomen blifwer och öfwar sig uthi enahanda."

"Somlige äre i then mening, at thenne Nation skal wara til o-mäteligt maas och dryck, såsom och lättia tilgifwen, och wil förthen-skull icke begifwa sig på något stadigt arbete. Huru här om wara kan, låter jagh blifwa i sitt wärde. Men om thet än så wore, will jagh icke uthi then mottan förskiuta then Engelska Nation, som medh thetta okynne år nogsampt bekant: Thetta oanfeedt så synes uppå them at waanan är then andra naturen. Ty fordom plågade all Ull förhas uthur Engelland till Nederland, ther hon bleff spunnen och Klådhe aff giordt, hwilket sedhan fördes åter till Engeland igen: Lijka som nu skeer uthi thetta Rijket medh Koppar och Järn, thet man uthförer, och sedhan thet är uparbetat, fördes thet hijt igen. Sedhan hafwer thet sigg uppå åtskillige tidher tilldragit, att en hoop Nederlendare hafva begifvit sig uthi Engeland och begynt ther beredha klådhe, sedhan och i lengden Boij, Saijan, Nääken etc. Hwilken legenheet, så the Engelske wordo warse, gifte the sina Barn till Nederland, på thet the ther skulle lära Ämbeter, hwilke så storligen theruthinnan tilltogho, at innan någre få år, jämväl och i närwarandes dagh, nästan heela Europa blifwer uthaff Engelskt Klådhe, Boij och Kerfu försorgdt, hwar igenom thet Landkapet hafwer med thy brede widh annan Handtering sigg så förkätrat, at thet nu för alla andre uthi Rijkedom och wällstånd florerar och öfvergår. — Hvilket alt igenom thetta Compagnietz medhel skal här och så kunna bringas på banen, så wäl uthi

rebant. Jam vero aderat tempus, quo Gustavus Adolphus præsidii causa vocatus ab afflictis in Germania Protestantismo addictis civibus, ipse pro eorum libertate patriæque securitate generose glorioseque pugnans, patrio solo procal remotus, immaturam obiit mortem. His omnibus factum, ut præsidio summo orbata, hæc (cum *Societate Navali* an. 1630 conjuncta) Societas fere disolveretur. Batavus quidam alius, nomine Menewe, vel Menuet labantea Societatis animos erexit, moxque sejungenda membra iterum conjunxit. Hujus auspiciis, naves duæ, nempe *Calmars Nyckel & Fogel Grip* Gothoburgo exeuntes, salvæ appulerunt promontorio ad Fluvium De la Ware in America Boreali sito anno MDCXXXVIII.

B.

the tilwårckadhe Handwårckens föryttrande, som äre gjorde uthaff den Materien här i Landet faller, som utaff åtakillige tillång, thet Compagniet införskrifwer, och til thesa tillwårckande behöfwes, såsom är Silcke, sijn Ull, Bomull, Bomullagarn, Lijn, etc. Hvilket her äfwen så wål som på andra orter står til gjörandes, särdeles i Nederland, ther the måst alle Materier, til thesas Handwårck tjenlige, moße försåkfa sigh uthlendes. Och thet som mehr är, hafwa the icke uthi sitt Land, thet som behöfwes til Skepsbygning och uthrustning, thet wij dogh mestedeels hafwe uthi thetta Rijket. Hwaruthaff noggsamt är til seendes, at her är så godh beqvemligheet till Köphandel, Seglation och åthskillige Handwårckers tilredande, såsom uthi noget Land uthi Europa."

"Til Sjöfarts Handelen hafver thetta Konungerijket så godh lägenheet och tillfälle, som något annat Land uthi Europa, til at försenda the inkommande Wårurna både uthi Wester och Öster, alldenstund Staden Gøtenborgh är för Skepens Aff- och Tilltåg beqvåmligare och bättre belågen än nogon annan Stadh wid Norre Haafvet, alldenstund man behöfver ther icke mehr än en Wind, ther man på andre Orter måstedeels tvånne Winder hafva moße." — —

11) De hac Emigratione prima Auctores dissentiunt. Tb. Campanius in Historia sua, de Nova Svecia, ait: "Ehwad tiden egenteli-

Frugifera hæc et læta regio, omnibus naturæ thesauris abundans, cælum serenum, ærisque salubritas ea voluptate perfundebant Svecanos, ut hunc locum *Paradisi* nomine salutarerint. *Schmidt* 12) in Itinerario de Virginia 1622 ait: "Skulle then gunstige Läsaren komma i detta Landet, så finnge han wisselig se en rätt Lustegård uthi Verlden; ty det öfvergår alla Landskaper uthi Europa och America uthi lu-

gen widkommer, som detta landet är af de Svenska beseglat och med folk besatt, så är det skett uti den tappre och fegerlamme Hjelten Glorvördigt i åminnelse Kon. Gustaf Adolphi regementstid." — Björk, in Disfert. de plant. Eccl. Sve. in America, pluresque alii emigrationem primæ Colonix anno MDCXXVII esse factam narrant, et anno MDCXXXI ædificationem castelli Christianæ. Hæc vero Historica caret auctoritate, iisdem igitur nulli fidem habemus. Acrelius, qui etiam Historiam scripsit de hac Colonia, hoc non esse factum prius quam circa annum MDCXXXVII, et quidem ductu Batavi Pet. Menewe aut Menuet, pro certo affirmat. Quo probetur, epistolam quandam Præfecti Batavi ad Menewe laudat die VI Maij MDCXXXVIII datam, in qua ædificationem castelli vetat. Puffendorff in Comment. de Reb. Sv. Lib. XIV p. 506 dicit: "MDCXLII Joannes Princius in Novam Sveciam in America septentrionali sitam Gubernator mittitur, novæ Provinciæ res ordinaturus, quo aliquot ante annos mercatores quidam Batavi auspiciis Regiæ Christianæ colonias deducere coeperant." In Collectionibus Palmisköldianis, quæ in Bibliotheca Regia Upsaliensi depositæ sunt, hoc quoque de Colonia Nova Svecia deprehenditur documentum: *Een beretelse om Nova Svecia uthi America*: "Men nu hafwe wij thetta landet så besat, bebygdt och Investierat alt ifrån A:o MDCXXXVI alt intill the Hållendares anfall, som skedde A:o MDCLV". Alio loco annum MDCXXXVIII idem Auctor habet. Gustavo regnante si hæc deducta fuerit Colonia, quædam certe ejusdem monumenta conspicua fuerint iis, qui postea ad hunc de quo loquimur, venerunt tractum; certe etiam posteriores de prioribus colonis narrassent. — De Colonia vero deducenda consilia, primum licet tunc non effectui datum, tempore jam Gustavi Adolphi captum fuisse videtur.

12) Cit. a Campanio, Beskrifning om Nya Sverige, p. 28.

stige och segelrike Vain: I detta Landskapet äro ock sköne, höge Berg, nedrige Dalar, och andre friske Vain: warandes der all ting skönt och härligt, att man wäl kan säja, det Gud hafwer såsom tillijka, och på en gång, uthi detta Landskapet, welat Menniskan för ögon ställa ett konstigt extract och afbildning af hela Werlden." — Hic locus, mercando opportunissimus et in amoenissima Americæ parte situs læta auguria futuræ salutis recens adventis colonis præbebat 13).

13) Coll. Palmköld. T. 74. (*Een Berättelse om Nova Svecia uthi America*) pag. 146-151. Nova Svecia är belägit i Norre delen af America under then 38 å 40 Lat. Bor. uthi een lines med the (Franska) eller Azores öjar.

Thess Elff eller Rivier sträcker sigh ifrån inloppet wäl 30 milj allt upp till thes Strömmande stoore siffall Nord-Ost; thijt upp går flood och Ebb alla sex stunder, att man thijt med Fahrkoster kan upp och nederfahra, Baijhen eller Iawijken är nije milj längh allt ifrån inläppet wid Capo Hinlopen ock Capo Maj (Een Milj wid pafs fränskilda) allt upptill TråUdden (eller Bohmekens hock); och är hon bredast emellan Öster och Wäster-wallen, 6 å 7 milj.

The Ameriske Inwånare kalla thenna Baijhen Poutaxat, och kalla henne the Engelske Delaware Baijhe af Mons. De l'Avare, een theres Capiteine som thetta Rivier under Amiral Jacques Chartier Anno 1600 upptäckt hafwer. The Hållendare kallar Sud-Rivier van niewe Nederland, effter the thet andra kalla Nord-Rivieret, ther the i Nya Amsterdam och i Renselas wijk &c. äro besittiandes. The Swånake kallar Nye Sweriges Elfwen, och heela Landet, på både sijdor up til fallet, Nya Swårige, thet wij igenom klöp och gifto af äganderne med rätta kunna præterenders och påstå oss tillhöra.

Thetta land allt uppåth till store affallet på både sijdor om Rivieret är itt öfvermåtan skönt land, med en god sund lufft begåfwat, sielfwa grunden af Naturen så godh och fruchtbahr, att thet sjelf är allt uppåth bewuxit med Eek, Walnöte, Castanie etc. Kostelige trån och wirrankor, kostelige krydder och gråsa; kunna ock alle the Städer, som wid jordbruk i Europa wåxa, ther mångfalt mera frucht gifwa. Ja är ock ingen twifwel upå att ther trån af mångfalde fruch-

De Aboriginibus passim solum emebant, quod a Cap Hinlopen usque ad locum illum, qui ab Indianis dicitur Sankikans, flumen Delaware permeat. Totus ille tractus terræ in longitudinem circa triginta miliaria Germanica patuit, in la-

ter ifrån Europa wäl skole wäxa och bära; E. gr. Äple, Pärun, Plommon, Persicor, Apricos, Winträ, Mispel, Castanier, Mulbärs trä och andre kostelige trån till frucht och annor nytta.

Men ther kunna hellst wäl plantas Wijngårdar, Fijkon, Mulbär, etc. som bättre sedan beplantade, belöna skulle, än the som nu wilde wäxa.

Thetta alt kan bäst på wästre wallen fortdrifwas, ty östre wallen är sandig och morssig grund, icke rätt så sund, ther trifwes icke heller så löffwige och fruchtbare trån så wäl, uthan mehr Tall växer ther, och andre skarpe och barrige trån, på en stoor del theraf; dock är grunden icke så ofrugtbar ther till Säd, ther han worde rätt brukat.

Uppå wid affallet, och ther längre uppåth äro minor, ofelbart att finna, ja wäl af ☉ och ☽. Men Marcasiter, blyertz, rödh och hwijrh Jord finnes ther. Elfwen är alt uppåth med mängahanda fisk wäl begäfwat. E. gr. Störior ther af stoor myckenheet: Lax wid alla wattenfall och strömmar (then ther kallas twaelft) Sill större och smärre. Braxnar, pankor, abbort 4 slag, lake, Äl, lamprilor och store neijon-öjor, taskekrabbor och ostror i alle Kijarne i Baijhen, ther ostromna liggia i stoorä Barkar, och kunna i Ebben heele båtladdningar ther uth tagas, uthan någon afsaknadh.

I Baijhen och ther uthan före kunna och wäl anställas the store Fiskerijer uppå Cabeliau eller stor torsk, på Makrill etc. och komma tijt in med floden Terrinos eller Maravijn, ja undertijden Hwalfiskar inn i Baijhen.

Så ligger ock thetta landet och Elfwen fast beqvämigen till handel och Commercier, så med Christne som med Wilde, nembligen mitt uppå norre redden af America, och kan then Baijhen een beqvämigh hamn gifwa, så och med tijden undsättning af Togh, Trå och Tjåru etc. åt them som på the Södre och Norre Custerne af America handla.

In summa, itt så godt, sundt, lustigt och wälbägit länd, som någonsin uthi hela Europa. —

titudinem autem, ad quem finem Svecis placuit, extendi poterat 14). Jam anno MDCXXXVIII ad *Maniquas Kil* dein de *Christinae Kil* adpellatum, condiderunt castellum, quod *Christina* vel *Hopokahacking* nuncuparunt. Hanc exædificationem criminati sunt Batavi, quorum possessiones vicina erant coloniarum Svecanarum contendentes, eam terram, quam incolabant Sveci, sibi esse peculiarem, quoniam jam antea ibi exstruxerunt tria castella; hæc vero ab indigenis jam diruta erant locoque exacerunt Batavi, qua de causa iis illic nulla erat justa dominandi potestas. Huc accedit, Anglos omne dominium hujus tractus se abdicasse: jure igitur nemo cum Svecanis de terræ possessione certare potuit 15).

14) vid. Kongl. May:tz Instruction för Gouverneuren öfwer Nya Sverige, Herr Johan Printz. dat. Stockh. d. 15 Aug. 1642. — Reglstråtur. in Arch. Regnl.

15) (*En Berättelse om Nova Svecia i America* pag. 151-154) »Vår (Swenskes) Rättighet uppå thetta landet, kan här med så bewijsas:

1. Aff bewijs ock Documenter att Swenske med Rätt thet landet i Possession sigh för andra tillägnat hafwa, så the Hållendare thet så godt som förlitit hade, som kan betygas af Hållenske W. Indies Compagnietz bref gifwit åth 4 mån till att sätta Colonier i America etc. daterat Amsterdara d. 1 Octobris 1630 hwilcket böde här i Stockholm finnas i thet Americaniske Contofret, eller hoos någon af thes Directorer, så att thet af s. s. kan af hwem wil thet först ifrån all Hållensk Prætension, Rätt fått hafwa. Men Anno 1638 wid pass hafwer Mennet vår Swenske Colonie thet i Rivieret insatt wid Fortet Christina, och thet Fortet lagdt af grund.

2. Thet näst är, att våre Swenske thet beela Landet Styckiowijs, alt neder ifrån Inloppet i Baijhen, alt up til affallet af rätte Åganderne thet Americaner rätteligen köpt hafwa, styckie efter styckie, som Köpebrefwen skola uthwijsa; och them hafwa thet Swenske sedan efter handen tagit i besittning och Possession, så att vår wärckelige Possession vår rätt thet kan bewijsa.

Emissione fundum amplificando pedetentim adeo cre-
 scebat hæc Colonia, ut Senatus Regni Sveciæ, imperio
 nondum matura Regina Christina, operæ pretium duxerit
 anno MDCXLII in Nova Sveciæ Præfectum constituere Jo-
 hannem Printz 16). Per decem annos, quum hic Coloniam
 administravit, valde debilitata est, tum tumultibus Indige-
 narum, cum præcipue continuis certaminibus contra invicem
 victores et devictos, Batavos. Quamvis autem et hos debili-
 tatos esse expertus sit hic Præfectus, tamen ruinam Colonæ
 præcipitem animo prævidens, administratione tradita genero
 Joh. Papegoia anno MDCLII patriam reversus est 17).

Huic succedens Præfectus Joannes Rising anno MDCLIII
 Novam Sveciam missus 18), mox adventans expugnavit Bata-
 vorum Fort Casimir 19). Hanc vero jacturam ignominiam-
 que ægre patientes hostes, omni molimine virium contra no-
 vos Colonos exsurrexerunt, at vero non prius quam anno
 MDCLV, quum Batavus Præfectus N. Amstelodami Stuyve-
 rant, 600 vel 700 armatos secum ducens, portum intravit flu-
 minis (Delaware) flagranti certamine belloque contra conten-
 derunt. Fort Casimir, a nostris Fort Trinitatis adpellatum,

3. Åhr och fuller berättat at Konung Carolus then I:ste i Enge-
 land all prætension (som dock icke annors wara måtte åhn Seb. Cabotz
 upptäckning och af Kong, Jacobi Donation; åth M:re Loijd på Novum
 Albion) uppå thetta landet och Rivieret åth the Swenske tillsagt och
 efter låtit hafwer i Konung Gustafs Adolphs then högt ålskades tijd,
 tå Grefwe Johan Gyllenstierna ther i Engeland war uthskickad Am-
 bassadeur Å:o 1631 widh pass.

15) vid. Append. Litt. A. ad finem hujus Dissertationis.

17) Acrelii Beskrifn. om Svenska Församl. tilstånd i Nya Swe-
 rige, pag. 54-55.

18) vid. Append. Litt. A.

19) Acrelius, Beskrifning om Sv. Församl. p. 57.

mox occupatum, Fort Christianæ clausum omnique adparatu bellico pressum. In Castello hoc ea erat militum paucitas, tanta pulveris pyrii penuria, ut locum defendendi tota deficeret spes. Multis autem legatis, caussa litis componendæ frustra missis, conantibus permultis frustratis hostem ex hoc loco expellendi; deditus est idem Stuyvesant Præfecto die XV mensis Septembris 20); qua facta deditione fundum coloniz condendæ ab Indigenis nostris nummis emtum, prorsus amiserunt Nostrates 21). Causæ hujus damni multæ fuisse videntur:

1:o Bellum sic dictum triginta annorum, quo tempore Sveci, omni vi pro aliena insimul et propria pugnantes salute nulla fere ad coloniam miserunt præsidia.

2:o. Huc accedunt Hispanorum violentia, qua comæatum cum Nova Svecia infestum fecerunt,

3:o. Batavorum vicinitas,

4:o. Præfectos denique forsitan haut aptissimos hanc administrasse Coloniam.

Sveciani, Novam Sveciam demigrantes, varii generis hominum fuerunt, primum Societatis ministri famulique, de-

20) vid. Relation öfver thet åhnfall themed the Hollendske under P. Stüvesant, Directors öfver N. Nederland anförande, then Swenske Colonien i N. Swecia, oförmodligen, med fiendteligheet, öfverfalla monde af J. Rising. Collect. Palm skiöld. L. c. p. 217-238. App. Litt. B.

21) Hanc autem possessionem non diu temere: nam Angli jam MDCLXIV ea sunt potiti. Postea terra a Rege Carolo II Nobili Anglo W. Penn, ob merita et patris, et sui, assignata fuit; qui terram ex nomine suo Pennsylvaniam adpellavit. Hic a tribus Svecis anno 1681 emtionis jure acquisivit tractum, quo Philadelphia postea condita est. Zimmerman, Jorden och dess Invånare, T. IV. p. 112.

inde Voluntarii, (Swethice Frimän), in aliena plaga lætiorum vitæ sortem sperantes, tum denique noxæ rei et quibus servorum loco utendi fuit consilium 22). Longum per temporis spatium maternam linguam scierunt, pureque locuti sunt, dialectis tamen maxime usi sunt Ostro- & Westro-Gothorum 23), unde fas concludere putaverimus, plurimos Colonorum ex his provinciis oriundos fuisse. Etiam post fractum in Nova Svecia Colonorum dominium, multi Svecorum vel egestate, vel spe augendi suas opes, vel denique litteris a Nova Svecia patriam missis evocati, periclitati sunt visere terram, quam priores omnibus copiis lætitiisque abundantem laudavere. Harum perigrinationum memorando præcipue digna videtur Fennorum CXL, anno MDCLXIV emigratio 24).

22) Th. Campanii Holmæ: Beskrifning om Provinzen Nya Sverige i America, pag. 66.

23) A. Rudmans "Berättelse om reesan till Nye Sverige", i bref till Jacob Arhenius, Histor. Professor i Upsala 1697. Collect. Palm-sköld l.c. pag. 382-383: "Folcket bor mycket i sär och strödde, dock alla ut wid wattenet, så att somliga hafva 16 mil til Kyrkian, hvilket öschtande the likväl hver söndag komma til Guds hus. Rundt om och emellan them bo Angelskt folk, hvars språk the förutan Welaka och Hollenska, färdigt kunna, och ther ofvan uppå sitt modersmål så rent som thet någonsin talas i Sverige, bryter lijtet på Östgöthska och Wästgöthska slutningar. Landet är nu allt afdelt och måst besatt, förutan långt op i skogen, hwarest hedningarna bo."

24) In Collect. Palm-sköld hoc quoque de Colonia deprehenditur documentum, pag. 335-336: "Swenske Commissarien utbi Amsterdam Pehr Trotzig förmåler utbi dess skrifwelse de dato Amsterdam d. 24 Majj 1664 om itskillige Finske Familier som dije till orten wore ankomne; hwilka woro så gamble som unga in alles 140 siälur, många barn, både gossar och flickor små och somligen stora, de måst alle löpa nakote uti skiortor, måsta delen aff dem tala finska och en del

Licet Batavi, Anglique imperitabant regioni, de qua diximus, hi peregrinatores bene tamen excepti habitique sunt 25); jura enim fere fuere communia et æque fere taxati ac Angli, Deumque omnium rerum Moderatorem Arbitrumque justo amore colentes 26), imperantibusque legitime parentes, nomine Agricolarum, vitam degerunt et simplicem
C.

af Manspersonerne Svenska, såja sig vara komne ifrån Sundswall, Torps och Bergsjö Socknar liggande 10 mijhl wid hafvet sunnanfrån Jemptland, och skola med deras samptlige Sokenmäns och Kyrkioherdars samtycke vara derifrån drögne; sedan de sålde allt hvad de hade. En del upwijste Pass och bewijs dem de fått af deras Ländzmen och Kyrkioherde, såsom en af Olaus Erics Huss, Kyrkioherde uti Medelpad dat. d. 5 Martii 1664 medh Socknens sigill. Dejade och bref med aigh skrifvit år 1657 uthur Nova Svecia, deruti samma land högeligen berömmes, deraf de blifvit förantätne, medan hemma uti Sverige så dyr spannmål war, och de eljest högeligen blefvo betungade, att begifva sig på resan dijt åth, hade och till den ändan, medan ännu åkesföret påstod, med sina egna hästar dragit genom Dalarne til Christiania uti Norije, der de hafwa funnit et Hollenskt skep med hwilket de farit öfwer till Amsterdam, ämbnades sig derifrån till Nya Sverige".

25) (Prost. E. Björcks berättelse om reesan till Nya Sverige i Bref till Superintend. Doct. Isr. Kolmodin, d. 29 Oct. 1797. (Coll: Palmak.) "Landet är eljest så kästbart, som the någonsin ät beskrifvit, med allehanda välsignelse öfverflödande, hvar af folket lefver öfvermåtan väl, utan något tvång och träl-arbete: Weta och af söga uthlagor; kalla sig bönder, effter de sådant arbete bruka just som i Sverige, men hålla sig i kläder och annat som thet hederligaste Borgarefolk.

26) (Björcks berättelse om reesan till Nya Sverige, ur samma bref l. c.). — "Jag kan och icke utan undtan berätta, thetta folket till beröm at ta här knaft 3 Svenska böcker funnit, hafwa the doch warit så bekymrade om sina barn, at ehuru the läst thessa med then andra; så kunna the alla tåmmelligen väl läsa innantill, så att ingen book af the H. K. Mit. them benådat med ligger uthan bruk.

et lætam. Talem eorum fuisse vitæ statum ipsi confirmarunt literis, missis ad Sveciam anno MDCXCIII 27). In his, licet cetera læta, conqueruntur de penuria Ministrorum Librorumque Sacrorum. Rex Carolus XI benigne exaudiens vel perditos fere cives ita sollicitos esse, in Americam misit Sacerdotes 28), secum ferentes libros, quorum Catalogum inventurus eris apud Acrelium pag. 422-426. Annuum salarium eorum qui rebus sacris in Ecclesiis præfuerunt, confecit CCCC Thalerorum summam 29) quo accessit redditus prædii sacerdotalis. Hoc vero stipendium sacerdotale deinde auctum est anno MDCGXLVII, quum in Comitiiis, Archiepiscopo Jacobo Benzelio consilio et animo impellente, Ordines regni decreverunt, Præpositum (Prost) creare Ecclesiarum, quæ olim Svecanæ fuere ditionis; curam gesserum: huic in singulos annos ab ærario solverentur 50 P. Sterl. quod decretum adhuc valet 30). Venerandus ille Senex 31), qui nunc inter nepotes antiquorum Colonorum munere Pastoris fungitur, multa de illis enarravit. Labentibus seculis primum cum

27). Epistola hæc a pluribus Colonis subsignata, atque Joh. Thelin Præfecto rei tabellariæ Gothoburgensis inscripta data erat d. 31 Maji 1693. Vid. Acrelii B skrifning etc. pag. 211-217.

28) Cura et auspiciis Jesperi Svedberg, postea Episcopi Scarensis. cfr. Acrelii Beskr. p. 223. — Series Sacerdotum, vid. Append. Litt. C.

29) (*Björns berättelse ur samma bref l. c.*). — "Eljest i thet timeliga lefva the öfvermåttan wål i mat och dryck, i kläder etc. så at fastån här 6-8: dubbelt dyrare är än i Sverige, så är dock ingen bonde i (nya) Sverige, som icke är god före gifva tillen Kyrkios upbyggnad 2, 3, 400 Dir Kopparm., och till Presten i reda penningar 2, 4, 8, ja 20 Dir årligen, så at vår lön i penningar bestiger årligen till 400 R: föruthan Prästebördet.

30) Vid. Acrelii Beskr. cfr. Allmänna IndragningsStaten af år 1823. pag. 427.

31) Nicolaus Collin. Theol. Doct. Past. et Præp. Eccl. Amer.

32) Allting så godt hoos thesse våra Svenakar, som män någon sin Sverige vill thet begära. Lefva, och thet jag undrar på, helt

Indianis 32) et Batavis, deinde cum aliis populis adeo com-
mixti sunt, ut linguam Svecanam, olim vernaculam perpauci
calleant, nemo fere legat 33). Quædam iis usitata sunt voca-
bula quæ, licet Anglico more pronuntientur atque flectantur,
originem tamen suam Svecanam produunt. Omnes fere, qui
a priscis Colonis oriundi sunt ruri habitant, agros colunt. Me-
moriam tamen linguæ nostræ non prorsus amittent, dum Pa-
stor eorum Svecia oriundus sit; sed et hanc abituram memo-
riam, quum præsens curam Ecclesiarum gerere cessat, vero
haut dissimile videtur, brevique forsitan futurum erit, ut
ultimum Sveciæ in America monumentum deleatur, itaque
patriam nostram ex ingenti, quæ ad Americam exiit pecunia,
nihil aliud lucri capturam, quam Annales de Colonia Nova
Svecia.

frideligen och uthan några svåra utlagor. The Wilde och wåre Swen-
ske åro såsom et folck; men the wilde åro nu på några åhr såsom
försvundna, at ther tillförenne var Toootals, finnes nu knapt tije, ge-
nom starka drycker, smittosamma sjukdomar, inbördes krig sig emil-
lan etc. förödda och dageligen utödas." *Björcks Bref. l. c.*

33) *Prosten Collins bref till Prof. Auriwillius, dat. Phil. d. 12
Maj 1823:* — "Efter mig kommer ej någon Svensk Prest, ty de
fordna Colonisters afkomlingar hafwa förlorat moderlandets språk och
andra, både andelige och timmelige förmoner genom blandning med
folk af allehanda nationer och religioner. Från Swerige kan ingen
hitflyttning blifva betydlig, och bör afstyrkas, såsom jag ock gjordt
för 30 år, i bref till många orter i Sverige.

Append. Litt. A.

P R O M E M O R I A

ANGÅENDE NYA SVERIGE I AMERICA.

(Ex Collect. Palmaköld. Mscr. Bibl. Ac. Ups. Tom. LXXIV.
pag. 325. 328)

Anno 1640 fingo Hindrich Hockhammar och Jost von Bogartz och deras Consortes tillstånd att upprätta nya Colonier i Nya Sverige; vide Latinska Registraturet 1640. fol. 3.

Anno 1642 d. 15 Aug. blef Öfverst-Lieutenanten Johan Printz förordnad att vara Gouverneur öfver Nya Sverige och skulle hafwa i löhn årligen 1200 Rdr. Regist. 1642. para 2. fol. 940.

A:o 1642 d. 15 Aug. bekom Gouv. Printz Regeringens bref till CammarRådet, att halsparten af dess löhn skulle gifwas och tillordnas honom i godz såsom annor förlänning. Regist. fol. 930.

A:o 1642 d. 15 Aug. förordnades Gouv. Johan Printz till resepenningar åth Nya Sverige 400 Rdr. Regist. fol. 939.

A:o 1642 d. 15 Aug. meddeltes Gouverneuren öfver Nya Sverige, Johan Printz Instruction hwareffter han så på reesan dijt öfwer, som der i landet regulera och rätta skulle; finnes i Registr. 1642 para 2. fol. 930.

A:o 1642. d. 30 Aug. gjordes förordning hwareffter Gouvernementet uthi Nya Sverige skulle löhnas och månadtigen underhållas. Regist. fol. 930 de A:o 1642, para 2.

A:o 1648 d. 20 Jan. fingo Gouverneuren i Nya Sverige och dess underhafwande, Guamison (Jamieson) sampt andre betjante, öpet bref att niuta sin löhn och underhåld af Tobaks Accijsen, K. Mätz och Chronans tertial af allt confisco-

ret Tobak samt straffpenningarna för det olöfligen införda Tobak, eller i fall detta intet skulle tillräckta, att bekomma defectens fyllnad af andra Kronans medell. Regist. 1648, pag. 60.

A:o 1653 d. 12 Dec. affärdades Commissarien Johan Rising till Nya Sverige medh memorial, hwar effter han sig på reesan rätta skulle. Regist. 1653, fol. 2189.

A:o 1653 d. 12 Dec. afgick order till Gouverneuren uthi Nya Sverige, Johan Printz att rätta sig effter General Commercii Collegii befallningar. Regist. fol. 2185.

A:o 1653 d. 12 Dec. afgeck bref till Cammar Collegium om 1000 Rdr. reese- och utredningz-penningar för Commissarien Johan Rising widh Nya Sverige. Regist. fol. 2186.

A:o 1653 d. 12 Dec. förordnades Secreteraren uthi General Commercii Collegio Johan Rising till Commissarius och AssistentRåd i Nya Sverige, och skulle bekommas årligen i lön 1200 D:r S. M. föruthan det han årligen särskilt af Söder Compagniet niutandes worde. Regist. fol. 2187.

A:o 1653 d. 12 Dec. beordrades General Commercii Collegium att sig antaga Söder-Compagnietz och K. Matz der under varierande interesse och der medh laga och disponera som dhe kunde pröfva K. Matz och dhe andre Interessenterne wara nyttigt och tilldrägeligt. Registr. fol. 2187.

A:o 1653 d. 12 Dec. afgeck bref till Gouverneuren i Nya Sverige Johan Printz om dess hemresa. Regist. fol. 2189.

A:o 1654 d. 3 Maj gaf den Engelske Legaten Hulstro-dus Whitelockius uthi Upsala ifrån sig een assecuration att de Engelske i Guinea och America skulle sig förhålla emot de Svenske wänligen och afstå medh alle injurier. — Originalet ligger ad acta.

A:o 1654 d. 23 Dec. undfingo Participanterne af dhet Americaniske Compagniet privilegier uppå Tobaks-handelen. Registr. fol. 2141 34).

Huruledes de Hollendske A:o 1655 in Aug. & Sept. fiendtligen anfallit dhen Svenske Colonien i America är att see af Commissarien Risinge berättelse. — ligger ad acta till år 1655.

Een uthförlig beskrifning af Nova Svecia samt hwad nytta Sverige skulle hafwa af een fullkomlig colonies fortsättande der å orten, samt hwad skiähl åter der ifrån afträda kunna, finnes upsatt af Commissarien Johan Risinge dato Elbingen d. 3 Jun. 1656. — Originalet finnes ad acta.

Bewijs om Swerigis rättigheet till landet Nya Sverige uthi Wäst Indien, finnes ad acta odatat.

A:o 1656 d. 17 Julij uprättades emellan Sverige och Engeland i Westmönster ett förbundh, ibland annat §. 9. om tillstånd för Swenske undersätare som lust hafwa på undfångne forskrifter att få sig nidsätta i America. — Originalet finnes ad acta.

A:o 1667 d. $\frac{1}{2}$ Julij uprättades förbundh mellan Sverige och Nederlandh uthi Haag, ibland annat §. 6. om then Americaniske Twisten, att den skulle niuta satisfaction som skada lijdit hadhe.

34) Hoc privilegium jam an. 1641 Societati Australi (SöderCompagniet.) datum et an. 1644, 1645, 1647 confirmatum, an. 1649 abrogatum fuerat. cfr. v. Stjernman, Saml. af Kgl. Bref och Stadgar T. II.

Append. Litt. B.

Relation öfwer thet ahnfall themed the Hollendske under P. Stüvesant, Directors öfwer N. Nederland anförande then Swenske Colonien i N. Svecia, oförmodeligen, med fiendteligheet, öfwerfalla monde. Hwarföre ock H. K. Maj:ts till Swerie troo Undersåthere. hwilkom sådant wäld är öfwergångit, till H. K. Maj:ts nådigste hegn och Protection underdänigat sig hemskjuta, så att the till uprättelse af liidne orätt och skadar, måtte förhulpne och handhafde warda. (Ex Coll. Palmsk. Mscr. I. c.)

Anno 1655 d. 30 Augustij ähro the Hollendske ifrån Nord-Riveriet ther Manahatans eller N. Amsterdam ähr belägit; med 7 Skip och Fahrkoster, therpå 600 a 700 man, under bemälte P. Stüvesants anförande ahnkomne i Sude-Riveriet ther N. Svecia ligger och kastade ankar för fästningen Elfsborg som tå låg förfallet; dagen efter gingo the Fort. Casimir förbi, och satte siigh liitet ther ofwanföre, landstego och strax med hoot och persvasion påstode bemälte Fortet af Swen Skütche, som therpå war commendant och begynte the ther att upkasta några wärk, och ehuruwäl wi någott tillförenne, tå wi af the Wilde sporde att Hollenderne ankomma skulle, hade låtit bemälte Fort Casimir med folk och nödtorffter försee effter wår bästa lägenheet, ock fattat en skriffteligh Resolution att willia thet förswara, så frampt the Hollendte oss ther fiendteligen skulle attacquera, dock så att Capitainen Schütche som ther uppe låg, skulle först sända ut till theres skip, när the nu så när komme och af them erfara, om the som wenner ankommo, och them på alle fall wara, att the bemälte Fortet inthet förbiölpa skulle, uthan han tå elliest wille gifwa fyr på them, thet the således för ingen hostilitet räckna skulle. Men om the som wenner med oss om landet och limiterne att handla sinnade woro, att han them med Swenske lösen awara skulle, och them om all

god inclination till god vänskap försäkra. Dock likwäl hafwer Cap:n Swen Schüte låtit bemålte Hollendske Skipen uthan warning och skott förbi passera Fortet, thermed the wunno awantagen både af Fortet och heela Rivieret och skuro oss altså Correspondancen af emellan Forterne, läggiandes ther emellan theras troupper allt till Christina Kijl, uthan upgaf Fortet åth Stüvesant på ett skadeligit accord, theruthj han förgåtit hade att sättia orten, hwart henn han med folket och pagagen uthdraga skulle; undertecknade och bemålte accord uppå the Hollendskes skip och icke inne i fortet eller någon indifferent plats; Altså ahnholt Stüvesant thet folcket och förde mästa deelen theraf till Manathans, theraff wij uppe i Rivieret fast förswagade och blottade wordo, och wiste icke en gång att bemålte F. Casimir så plöteligt war öfvergångit, uthan sende äntå imedlertidh d. 1 Sept. 9 a 10 Frijmän af the bäste wi hade, tijt neder till F. Casimir till thes förswahr, och så the öfwer Christina Kijl kommo om morgonen hittijda, befunno the ther the Hollendske, hwilke uppå them gingo till 50 a 60 man starke, biudandes the wære att gifwa sigh, men the wære ställte sig till Wårns och föll ther altså en Schermützel them emillan. the wære fänghe wordo, föruthan twenne som sigh igen i båten retirerade, öfwer hwilka the Hollendere många Skott gofwe, dock träffade them inti och gafs aff Skantzen ett stycke löst uppå the Hollendere, thermedh the sigh therifrån in i skogen begofwo, och tracterade the sedan wårt folck som the bekommo, hårdt och förtreteligen noch. Samme dagh wart Factoren Hendr. Elzvii affskickat ifrån F. Christina neder till Stüvesant, till att erfara om hans ankomst och intention, och till att afstyra honom ifrån mehr hostilitet, effter wij icke förmoda wille det han oss i Kongl. Maj:ts och våra Principalers rätta egendom turbera skulle. Men effter han Stüvesant för så ringa prijs hade inbekommit bemålte F. Casimir tijt wij wårt bästa folck allförenne sendt hade och oss i F. Christina både på folck,

ammunition och vivres till een stoor deel blottat. Ty lätt han sigh emot Elzvii icke annors förmärckia, ähn att han heela Rivieret och landet pretenderade, och feelade icke mycket att han Elzvii hade behållit såsom een Espion. När wij så sådant förnummo, så samblade wij alt thet folck wij kunde få ihop inni F. Christina till värns, och arbetade på wallen och Skanzkorgar, med all vår macht både dagh och natt.

Dagen therefter som war thet 2 Sept., låto the Hol- lenske sig starcke see på öfversijden wid Christinæ Kijl, men the syntes intij någott synnerligt taga sig före, uthan den 3 lu, hade the om mårgeonen upsatt een slagga uppå vår Chaloupe, som ther lågh på landet updragen och tycktes the therwijd uthi ett huus wilja fatta een poste, wij sende för- thenskull Lieutenanten Swen Höök med een trummeslagare thit öfwer, till att förnimma hwad the i sinnet hade och för hwad orsaak the sigh ther förhöllo och för hwad wij them holla skulle: När han nu så när öfwer Kijlen kommen war, frågade han them uhr båten om han frij till them komma måtte? The swarade Ja: och om han frij effter förrättat värf ifrån them draga måtte? the swarade ock thertill Ja, hwilket wij alle i F. Christina hörde och thet wittna kunne, altså rodde trummeslagaren båten till landz och rörde intij trum- man, effter Lieutenanten aliaredo theraf parolle hade och wi- ste icke heller aff någon fiendtligheet, therfore han så thy onödigt achtadn. The steego altså ther både up till lands, och een Officerare kom till them, och brachte them up till ett huus ett stycke therifrån, hwarest the redan hade tagit een poste, och sende the vår Lieutenant neder till Stüve- sant, föregifwandes, att han wore en spejare, altså lätt Stü- vesant honom fångsla ock kasta i holskepet, men trummesla- garen med trumman behölt bemälte Capiten Fridr. Könich

hoos sigh, handlade the altså emoth wåre Uthskickade, emot alle redelige folckz lagh och plägseed.

D. 4 h. hade the Hollendske om natten giordt Skantz-korgar kring om huset på öfwersidan twert öfwer Christinæ Kijl, och bygde sedan therinne uthi itt batterij och befästade sigh ther, hwilket somblige af wåre uthtydde att the Hollendske wille sigh landet alt till then Kijlen tillwälla ock förthensknid ther en forteresse upkasta, icke äntå troendes; att the oss utan någon witterligh orsaak för publice wenskapens skuld, fiendtligen antasta skulle, förähn the oss öfwer een eller annor præntention: ahnsade eller protesterade, ther wij af them alt till then tiden, intet budh eller breef om een eller annor orsaak, eller missnöje bekommit hade.

D. 5 h. uppingo the Hollendske skip till tridie Hock. hwarest the upsatte theres folck, hwilka redan gingo in uppå Timberöön och sedan therifrån Östwer Stöore fallet, och berände altså Fort Christina på alla sijdor, och lade sigh theras skip neder i Kijlmunnen, och lägrade sigh theras *grosse* på westersijdan om bette Fortet, och närh wij tå afbläste itt par stycken till att läska them, tå sköto the ifrån Timberöön, hwarest the sigh uthi itt huus och lägrat hade, oss någre skott öfwer hufwudet, men på Westersijdan gofwo the heela salvor, låtandes höra att the woro thå thit ahnkomne. Altså giorde wij oss färdige till att giöra the bästa emootstånd, som wår macht kunde medgifwa, hwar wij hade wordit attacquerade, ty wij woro äntå inthij wisse uppå, hwad the Hollendere i sinnet hade. Någott thereffter kom een Indian inntill oss med itt breef ifrån Stüvesant, hwaruti han högmodeligen upskade heela Rivieret, och att jagh migh med alle the Swenske theruth begifwa skulle, eller ock ther boo under Hollendsk Protection, hootandes eljest med hwad ther på följa kunde: therpå jagh korteligen swarade med mitt breef, att effter migh een så främmande äskning af honom tillsändes, wille jag i-

genom utskickade gifwa honom swahr, och sände honom thet swaret tillbaka medh samme Indian uth igen. Thereffter tog wij alle ihop therinne itt betänkiande hwad oss till giörande wore, om the Hollendske oss med Storm eller skjutande ahnfalla måtte, och wart resolverat, att wi såsom och eljest i alla fall skulle holla oss defensive och giöra till vårt förswär hwad wij kunde förmå, men icke först begynna att gifwa orsaak till Action och förbittring för vår mangel och oförmögenheets skull, och altså wachta in till thess the på oss skjuta, eller och storma skulle, så wille wij oss wärja så länge wij kunde, ock hyad på fölgde ställa till vår Nädigste Öfwerheetz redresse framdeles.

Altså begynte the Hollendske oss dageligen mehr och mehr att trängia och slogo ihäl vår boskap, getter, swijn, höns, bröto sff husen, sköflade folcket aff theras egendom ther uthanför Skanzen, men uppe i Rivieret utplundrade the många, och afklädde inn på baahra kroppen, på K. Götterborgh beröfvade the Mr. Papegcijas Fru af alt thet hon ätte med många andre, som theras egendom ther på hofwet insatt hade. Sedan hafwa the oss i bemälte F. Christina (hvilket war lijtet ock swagt och låg i een nedrig ort, och af omliggiande högder commenderas kunde) dageligen närmare approcherat, och gjort thesfore twenne batterijer, föruthan them the hade i husen på öfwersijden, ock på Timberöön, ock satte ther allestädes up theras flaggor, låto ock swinga theras flagga uppå vårt skip i Fiskekijlen, hwilka hostiliteter, skador och affronter wij med stor harm så ansee och lijda måtte, effter wij thet intet affwärja kunde för vår swagheet på folck och kruth, theraf intet mehr i förråd wahr, åhn att wi äntå een gång hade näppeligen kunnat lada våre stycken. Thetta intij emotstående, hade wij äntå om them then mehning, att the sigh änteligen skulle till skählighet reducera läta, och sende förthenskund äntå den 7 h. våre utskickade neder till Stü-

vosant i F. Casimir med en skriffteligh Commission, thermedh wij söchte att detournera honom ifrån wijdare hostilitet, protesterandes emoth hans fiendtlige infall ock Actioner i vår rätte egendom, utan gifwen orsak eller någon förklaring, remonstrerandes vår rättighet ther i Rivieret så mycket the kunde; Jemwäl för ögonen ställdes thet missnöje som emellan begge Souverainer, samt andre consequentier aff stoot importance som häraff följa måtte, ock att wij woro sinnade effter vår yttersta macht och vår rättigheet att förswara, han skulle för alt hwad här på föllia måtte, swara måste, förhölle honom altså att han nu skulle med sådan hostilitet affstå och sitt folck ifrån F. Ghristina afdraga: men alt sådant hafwer hoos honom intij gälla kunnat, uthan han stood ähn på att pretendera heela Rivieret, och wille eliest intij weta af någon accomodation, friandes sigh hafwa sådana Ordres och måtte the therfore swara som them gifwit hade. Skref migh migh härpå itt breef aff then 9 h. hwaruthi han thå anticiperar alla wägar till accommodation, wille icke theraff weta, att wåre någon rättigheet skole hafwa i beste Rivier, söker att förlägga wåre bewijs, kallar vår häfd en uaurpation ock tyder itt ock annat till sin fördeel. Tå resolverade wij att holla oss till wårns, ock förwånta hwad han giöra wille, tå avancerade han än dag ock natt med sine wärck alt under skantzen, och för vår ringa macht skull af 30 man wid pass kunde wij intij uthfall giöra, eller hindra honom att komma i the awantager, therifrån han tå skantzen så twinga kunde, så att ther ingen på wallarne hade för skott frij stå kunnat. Therfore medan han oss tå dagh från dagh med sine wärck och host af thet yttersta ofall trängde ock upåskade, ock tå både för mangell skuld, såsom ock att hans wärck nu oss så öfwerlägne woro, ty föllo wåre män therpå, att ähn gåå uth och sökia att reducera Stüvesant till skjäligheet, hellst effter oss lijfzmedlen tå knappe woro och kunde icke längre härda thertill med, thet ringa och sammanrap-

sade folck, wi therinne hade, dageligen mehr ock mehr försmectade, deels woro sjuke, deels mootspennige, och någre rymbde öfwer wallen, befructandes och att lerm skulle föllia. Hwarföre stembde tå alle therpå, att iagh ock Elzvii skulle dagen efter utgå att tala häröfwer medh Stüvesant, ock see till att kunna reducera honom ifrån een sådan violence till skjälighet. Wi gingo för then skuld uth d. 13 h. till thenne ende, ock mötte oss Stüvesant och Nicatius de Sylle emillan skantzen och theres närmeste wärck, hwarest wij tå på thet högste protesterade uppå hans procedurer och fiendtlige actioner, swarade ther munteligen uppå hans sidsta förenembde breff befastade wår rättigheet medh the skiäl som wij bäst hade och kunne, och höllo häröfwer medh them een longh conferece, men thet kunde alt ingen platz hoos them finna, uthan the (Hollendere) stodo än uppå theres förre upsåth och stilla upåskade F. Christina och hela Rivieres, thertill wij sade, till thet yttersta oss förswara ock them förwänta willia, ögonskenligen them förhållandes, att the oss i wår rättigheet obilligt inntång gjorde, och wille oss i thet öfriga skjuta till wår öfwerheet, till att redressera dess och wår rätt på sådant sätt som oss nu theruthi wäld skedde, och thermed gingo wij ifrån them inn i skantzen igen, förmahnte wårt folck till beständigheet, och encouragerade them på thet bästa maneer wij kunde; men efter the Hollendske med theres wärck nu mäst färdige woro, så richtade the theras stycken af alle batterierne på oss och thermed sommerade the upp beste F. Christina d. 14 h. med hårde dreigementer igenom een trummeslagare och een utskickat innan 24 timmar, tå kallade wi tillsamman alt folcket i hela skantzen och befunno theras enhälliga mehningh häröfwer sålunda: Att effter wij hoos oss ingen macht funno, oss till att defendera, ther Hollenderne sådane wärck öfwer Skantzen färdige hade, icke heller war wår Skantz eller folck mächtige till att sustinera någon storm, och wij mangell hade på kruth ock andre

nödtorster, och war oss alt hopp om Undsättning ute, ty föllo alle wåre män therpå att wij skulle see till att komma till något accord, hwar thet af Hollendorne erhollas kunde, såsom thetta af acterna ähr till att see. Skickades altså dagen therefter een häröfwer uth till the Hollendske, att wij oss innan föresatte terminer skulle betänckia, och effter wij nu twungne wordo uthi een sådan dissette och swagt tillstånd till att cedere een sådan violence som oss så öfwer gick, ty trädde wij med Stüvesant uthi accord, effter som thet finnes in originali bland acterne, och upgofwo äth honom d. 15 li. offta beate F. Christina, förbehållit att stycken och alle effecter, Cronan och Compagniet tillhörige, skulle af the Hollendske restituerade warda effter Inventarii innehåld, när påfordrades, och vår Souveraines rättighet ther i orten och landet i sinom tijdh på tjenligt sätt att redressera, och att the oss med så många Swenske som med hemförres wille, frie öfwerföra skulle till Swerie, ty thet wardt bättre hos oss befunnit, att folcket heller måtte hembringas till Fäderneslandens dienst ähn att lemna them ther i elende, ther inge lijfzmedel mehre woro och the så hade sigh till the Hollendskes, eller Engelskes dienst begifwit, och sedan aldrig Fäderneslandet till godo tient.

tat
suPre
qui
gen
biit
mor
80.Prin
Ten
dam
annostatin
signaSmol
ratus

Cfr. A

Append. Litt. C.

SERIES

SACERDOTUM, QUI A SVECIA MISSI SUNT
IN AMERICAM.

Reorus Torkillus, O Goth., Praefectum P. Menewe comitatus, in America usque ad cineres commoratus, diem obiit supremum anno 1643 a:o aetatis 35. 1).

M. Johannes Campanius, Holm. postquam insimul cum Praefecto Joh. Printz in Americam venit, per sex annos, quibus ibi versatus est, bene noscere didicit linguam Indigenarum terraeque tractus. Pastor in Fröstrult et Hernevi obiit 1683 a:o aet. 82. Catechismum Lutheri mandavit sermoni Americo-Virginiano, Typis exscriptum Holmiae 1696. 8:o. Vocabularium Barbaro-Virgineor. ib. e. a. 8:o.

Laurentius Lock, qui advenit tempore, quo Praefectus Printz Coloniam administravit, XXII annos praefuit Ecclesiis Tennakongh & Christina. Postea priorem tradidit Fabritio cuidam, Germania oriundo, posteriorem usque ad 1688, quo anno mortuus est, ipse administravit.

Israel Holgh, annos aliquot postea Americam invisit, statim vero Sveciam reversus, Pastor in Odh, W. Gothiae designatus est.

Peder, Americam Gubernatorem J. Rising comitatus, in Smolandia vero creatus Pastor, duo vix annos heic commoratus est.

Matthias, navi vectus Mercurio 1656 advenit, sed mox

*) De eo ejusque successoribus, vide Campanius, l. c. pag. 106. Cfr. Acrelius I, c. passim.

duo post annos regrediens, munus quoddam Pastoris in Hel-
singia obtinuit.

M. *Jacobus Fabritius* primam orationem sacram declama-
vit Wicacoꝝ, præterlapsis vero quinque annis lumina oculo-
rum amisit, quo factum ut cura Ecclesiæ abjecta jaceret: Hoc
tempore, rebus sacris longe perniciosissimo, Nostras nomine
Carclus Springer, Holmiensis, coram populo, concionis loco,
sacros recitavit libros.

Colonis Sacerdotes petentibus, Svecia 1696, annuente
Rege Carolo XI, missi sunt *Andreas Rudman* et *Ericus Björk*,
insimul ac *Jonas Aurén*, qui illis minister esset, annoque
1697 advenerunt.

Ecclesia Wicacoꝝ.

M. *Andreas Rudman*, Gest. Hels., qui curam potissi-
mum hujus Ecclesiæ sibi suscipiens, loco Templorum Tenna-
kongh & Wicacoꝝ, quæ ruinam fecerunt, novas ædes sacras
Wicacoꝝ ædificavit. Anno 1702 suum munus concessit *An-
dree Sandel*. † 1708.

M. *Andreas Sandel*, Rosl. Præpositus 1714. Pastor in
Hedemora 1719. † 1744.

M. *Jonas Lidman*, W Goth., anno 1719 advenit Ame-
ricam, Præpositus 1723, patriam regressus 1730.

Sede vacante *J. Eusberg*, Ecclesiæ curam gessit.

Gabr. Falk, W Goth., annodemum 1733 advenit Americam.
Munus deponere jussus eodem anno. (cfr. *Acelius* l. c. p. 269.)

Johannes Dylander Americam transvectus 1737, omnibus
suis auditoribus carus, ab omnibus honoratus denatus est 1741.

M. *Gabr. Narman Dalek*, ad Ecclesiam perveniens 1743,
vicibus variatis, 1751 abiit. In Christianstad designatus Pastor.

M. *Olavus Parlin*, Angerm., 1749, Pastor & Præpo-
situs 1756. † 1757

D. Carolus Magnus Wrangel, Nob. Westm., missus 1759; Sveciam revertit 1768. S. R. Maj a Sacris supremus, Pastor et Præpositus in Sahls, obiit 1786.

M. Andreas Gbranson, Dalek., missus 1766, munus suum suscepit 1767, Patriam reversus est 1781. Præpositus in Rättwik 1785. + 1800.

Nicolaus Collin, Upl. (v. infra) Pastor 1786.

Ecclesia Christina.

Ericus Björck, Westm., curavit, ut, loco ruinosi Templi ad Tranhuken, quadrantem milliarii a Castello siti, ad Fort Christina novum extrueretur. Præpositus 1711, patriam regressus 1714, Pastor Fahlunensis obiit 1740.

M. Andreas Hesselius, Dalek., missus 1711, Præpositus 1719, revocatus 1723. Pastor in Gagnäf. + 1733.

M. Samuel Hesselius, Dalek., antecessoris frater, missus 1719, in America commoratus est ad annum 1731, Pastor in Romfertuna, + 1755.

Johannes Eneberg Pastoris munus iniiit 1733, Sveciam reversus 1742.

M. Petrus Trauberg missus a Racoon & Penneck 1742. + 1748.

D. Israël Acrelius, Rosl., missus Americam 1749, ibi commoratus est ad annum 1756. Præpositus in Fellingbro. + 1800 anno æt. 86.

Ericus Unander, a Racoon & Pensneck Christinam missus 1756.

M. Andreas Borrell, Upl. A Consist. Eccl. Upsal. obire jussus ministerium ecclesiasticum ad Ecclesias Svecanas in

Pensylvania 1757: huc pervenit 1759. Pastor 1762, et 1765
Dipl. Regio constitutus Præpositus omnium Ecclesiar. Sveca-
uar. in America, in quo munere obiit 1767.

Ecclesiæ Racoon et Pensneck.

Jonas Axén, Wermel., vocatus ad Ecclesias hasce 1706,
quarum curam gessit usque ad mortem 1713.

Abrah. Lidenius, Holm., missus 1711, creatus Pastor
1714. Patriam regressus est 1724, Præpositus in Umeå. †
1728.

Petrus Tranberg & Andreas Windrufva missi 1726, pro-
vinciam sibi demandatam ita partiti sunt, ut quisque suam
administraverint Ecclesiam usque ad annum 1728, quum
Windrufva morti succubuit. Tranberg missus ad Christinam.

Tum nemo rebus sacris præfuit prius quam anno
1748, ubi

M. Johannes Sundin a Svecia missus, Præpositus designa-
tus est, qui eodem anno obiit.

Ericus Unander missus 1749, Pastor in Christina 1756.

Joh. Lidenius, Abrahami filius (v. supra) loco Unandri
Pastor creatus 1756.

Johannes Wicksell, Holm., missus 1760. ad Ecclesiam
vero demum 1762 perveniens, solo Americæ excessit anno
1774. Præpositus in Munktorp, obiit 1800.

D. Nicolaus Collin, Upl. missus 1771, Pastor 1778, Præ-
positus & Pastor in Wicacoa 1786. Jam Octogenarius vices
hasce, mente vegeta, hodie multa cum laude sustinet.

1762, et 1765
Sveca-

hasce 1706,

atus Pastor
in Umeå. †

1726, pro-
isque suam
1728, quum
Christinam.
quam anno

itus designa-

stina 1756.

oco Unandri

ad Ecclesiam
excessit anno

1778, Præ-
narius vices
stinet.

NOVA SVECIA

in

(AMERICA)

BOREALI.

NOVA SVEDIA
 in
 (AMERICA)
 BOREALI.

40

40

30'

30'

39

39

--- Hollendorum .
 — Indianorum .

